

ΘΩΜΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ

Π Α Τ Ρ Ι Δ Ε Σ
Τ Η Σ
Κ Α Ρ Δ Ι Α Σ

Ποιήματα

ΒΕΡΟΙΑ 1974

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

134
3

GRVER-01053

ΔΩΡΕΑ
Θωμάς Γαβριήλ

889.134
ΓΑΒ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθμός εισαγωγής 67485

Ημερομηνία εισαγωγής 19-11-93

Αριθμός προτύπου 889.134 ΤΙΣΒ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Π Α Τ Ρ Ι Δ Ε Σ
Τ Η Σ
Κ Α Ρ Δ Ι Α Σ

Ποιήματα

0140097007

ΒΕΡΟΙΑ 1974

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στή μνήμη τῆς Γιαγιᾶς μου τῆς Ἀνατολῆς ποὺ κοντά
της ἔμαθα τί εἶναι Ἑλληνικὴ Λεβεντιά, ἄδολη πίστη καὶ
φιλοξενία, ἀγάπη κι ἀγώνας γιὰ τὴν τίμια ζωὴ, πάθος
γιὰ μάθηση κι ἀπέραντη λατρεία γιὰ τὴ θάλασσα . . .

Στὴ Δ. Κ. Βιβλιοθήκῃ Βέροιας
Βέροια 4-11-1993

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ ποιήματα αὐτῆς τῆς Συλλογῆς, τῆς πρώτης μου, δημοσιεύτηκαν ἀρχικά σὲς τοπικὲς ἑφημερίδες τῆς Νάουσας καὶ τῆς Βέροιας («Φωνὴ τῆς Ναούσης», «Βέροια», «Φρουρὸς Ἡμαθίας»), μὲ τὰ ψευδώνυμα: «Νοσταλγός», «Ἀκρίτας» καὶ «Θάμνρις», τὰ πρὸ πολλὰ μὲ τὸ τελευταῖο καὶ μόνο τρία - τέσσερα μὲ τὸ ὄνομά μου.

Ἀπὸ μαθητῆς Γυμνασίου, θυμᾶμαι, εἶχα τὸ μεράκι τῆς ποίησης (σὲ κάποια συρτάκια ἴσως νὰ σὴζονται ξεχασμένα ἀπὸ καιρὸ μερικὰ ἀπὸ κείνα τὰ φτερουγίσματα) ἀλλὰ ἡ μεγάλη ἀπόφαση τῆς δημοσίευσης χρειάστηκε πολὺ πάλαιμα μέσα μου γιὰ νὰ θῇ, καὶ τὸ ψευδώνυμο στάθηκε κάποια διέξοδος σὴν ἀρχή, πὺ ὅμως δὲν μὲ ἱκανοποίησε, οὔτε κατόρθωσε νὰ μὲ ξερζώσει τὸ δισταγμὸ πὺ μὲ παιδεύει καὶ τώρα...

Ἀφ' ὅμως, ὅπως φαίνεται, ἡ ἀπόφαση εἶναι ἀμετάκλητη, νομίζω πὺς πρέπει νὰ πῶ καὶ κἀνι γιὰ τὸν τίτλο τῆς Συλλογῆς μου, καὶ ἴσως αὐτὸ τὸ κἀνι νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἐγγεῖρημά μου καὶ νὰ δείξῃ τὴ βαθειὰ ἐκτίμηση πὺ νιώθω γιὰ τοὺς φίλους μου, γιὰ ὅσους ἀγκαλιάσουν μὲ συμπάθεια καὶ κατανόηση αὐτὴ τὴν πρώτη μου προσπάθεια...

Ὅταν ἀποφάσισα νὰ βαφτίσω τὴν πρώτη μου Συλλογὴ «Πατρίδες τῆς καρδιάς», ἤθελα νὰ ξεμπερδέψω μέσα μου μερικὰ πράγματα πὺ μὲ τυραννοῦσαν ἀπὸ καιρὸ.

Ἦταν στιγμὲς πὺ, ὅταν μὲ ρωτοῦσαν ἀπὸ πὺ εἶμαι, δὲν ἤξερα τί νὰ ἀποκριθῶ!

Ἦ πὺ πρόχειρη ἀπάντηση ἦταν· εἶμαι Ναουσαῖος...

Ντόπιος ἢ πρόσφυγας;

— Οἱ γονεῖς μου ἦρθαν ἀπ' τὴ Μικρὰ Ἀσία μὲ τὸν ἀπὸνθρωπο ἐκεῖνο ξεριζωμό. Ἦ Γιαγιά μου, ἡ μάνα τῆς μάνας μου, πὺ μὲ μεγάλωσε, ἦταν ἀπ' τὸν Πόντο. Γεννήθηκα σὴ Μεθώνη τῆς Μακεδονίας καὶ σὸ πρῶτο μου

σαραντάμερο ἀνάσaina τὶς αὐρες τῶν Πιερίων καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ... Σπαρ-
γανωμένος μετοίκησα στὴ Νάουσα, σιοῦ Βέρμιου καὶ τῆς Ἀράπιτσας τὴν
ἀγκαλιά.

Ζούσαμε σ' ἓνα παλιὸ τουρκόσπιτο μὲ μεγάλη αὐλὴ καὶ κάθε τόσο ἔρ-
χονταν ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν προλάβει νὰ τὸ κληρονομήσουν γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουν
πὼς δὲν ἦταν δικό μας...

Τὴ χαρὰ τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ δὲν τὴν γνώρισα ποτὲ καὶ ἴσως κι αὐτὸς
νὰ ἴαν ἓνας λόγος ποὺ ἐνιωθα σὰν σὲ σπíti μου ὅπου πλήρωνα τὸ νοίκι.

Στὴ Βέροια τὰ πράματα ἄλλαξαν, ἔπαψα νὰ ἴμαι νοικάρης καὶ τὰ παι-
διά μου πολιτογραφήθηκαν Βεροιώτες. Τώρα, ὅταν μὲ ρωτοῦν, ἀπαντῶ πὼς
εἶμαι Βεροιώτης...

— Ντόπιος ἢ πρόσφυγας;

Τελικὰ θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανεὶς πὼς δὲν ἔχω Πατρίδα! Μπορεῖ κι
ὁ ἴδιος νὰ ἔκανα κάποτε αὐτὴ τὴ σκέψη...

"Ομως αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ κρατήση, κάπου θὰ ἔπρεπε νὰ καταταγῶ
ὀριστικά, ποῦ ὅμως; Ἄλλο πρόβλημα κι αὐτό!

Τότε ἀποφάσισα νὰ παραμερίσω τὶς ληξιαρχικὲς πράξεις καὶ νὰ ρω-
τήσω τὴν καρδιά μου. Πὼς δὲν τὸ εἶχα σκεφτῇ πιὸ πρῖν;

"Εἶσι ἄρχισαν νὰ γεννιοῦνται τὰ ποιήματα αὐτῆς τῆς Συλλογῆς· ἡ Με-
θώνη, ἡ Νάουσα, ἡ Βέροια, ἡ Ἀνατολή, ἡ Πόλη, ἡ Κύπρος, ἡ Πέλλα, τὸ
Βέρμιο, ἡ Φιλία, ἡ Θύμηση...

"Ἐχω Πατρίδες καὶ Πατρίδες! Σκέφτηκα. Ἡ καρδιά μου δὲν εἶναι
μετέωρη. "Όλα τὰ λιμάνια της εἶναι οἱ πατρίδες μου, κι ὅλες τὶς ἀγαπῶ,
ἀγαπῶ ἀκόμη καὶ τὶς πικρὲς ἀναμνήσεις, γιατί καὶ κεῖνες στάθηκαν κάποτε
λιμάνια τῆς καρδιάς...

Τὰ τριαντασκιῶ ποιήματα τῶν «Πατρίδων» τῆς καρδιάς» στάθηκαν κι οἱ
πρῶτες ἀπαντήσεις, παράξενες ἴσως καὶ κάπως ἀουνάργητες, στὴ μιὰ, στὴν
πρωταρχικὴ ἐρώτηση ἀπὸ ποῦ εἶμαι.

Οἱ πρῶτες ἀπαντήσεις... Θὰ ῥθουν κι ἄλλες; Ἴσως! Κάποτε θὰ πρέπη
ἡ καρδιά νὰ χορτάσῃ γιὰ νὰ μερέψη.

Μπορεῖ πάλι κι οἱ ἄνθρωποι νὰ πάγουν κάποτε νὰ ρωτοῦν ἀπὸ ποῦ
εἶσαι...

Θωμᾶς Γαβριηλίδης

ΑΝΑΤΟΛΗ

Μὲς τὴ φιλόξενη ἀγκαλιὰ τῆς γῆς τῶν Μακεδόνων
ἢ Ἀνατολὴ κοιμᾶται,
καὶ σκλάβοι οἱ τάφοι τῶν γονιῶν μακριὰ στὴν Τραπεζοῦντα.

Στὰ γαλανὰ τὰ μάτια της, τώρα βασιλεμένα,
τῆς προσφυγιᾶς τὸ κλάμα
νάμα ἔγινε κι ἀνάβλυσε στὸ μνήμα γύρω μύρο.

ᾠ Σουμελιώτισσα γλυκειὰ τοῦ Πόντου Παναγία,
κοντά Σου πάρ' την τώρα
καὶ ξύπνησέ την στὴ λαμπρὴ τῆς Ἀναστάσεως ὥρα.

Στὸ σπίτι της τὸ πατρικὸ μὲ τοὺς γονιοὺς νὰ σμίξει,
στῆς Βαρενοῦ τὴ βρύση
νὰ πῆ νερὸ πού στὴ στερνὴ τὴν ὥρα εἶχε ζητήσει.

Νὰ δῇ τ' ἀδέρφια της ξανά, πὺν χάθηκαν στὴ μπόρα,
στὴ μαύρη καταιγίδα,
κι εὐτυχισμένη λεύτερη νὰ δῇ καὶ τὴν Πατρίδα!

MANA ANATOLH

Ἀποδιωγμένη ἀπ' τ' ἅγιο της τῶν προπατόρων χῶμα,
τῆς προσφυγιᾶς τὸ δρόμο
ἐπῆρε ἡ Μάνα Ἀνατολὴ μὲ τὸ σταυρὸ στὸν ὄμο...

Τὴ ζήλευε ὁ ἄγριος Βοριάς, τὴ φθόναγε ὁ Λεβάντες
κι ὁ Λίβας τὴ μισοῦσε
γιατὶ μέσα στὰ σπλάχνα της ἡ Ἑλλάδα πάντα ζοῦσε.

Περνοῦν τὰ χρόνια, στὰ ὄνειρα βλέπει τὴν Τραπεζοῦντα,
κράζει κι ἀνακαλιέται,
κι ἡ Μαύρη Θάλασσα βογγάει κι ὁ Καύκασος βρυχιέται...

ᾠ Παναγιά μου Σουμελᾶ, τοῦ Πόντου Καλομάννα,
τὴ Μάνα παρηγόρα
καὶ χάρισέ της τὴ γλυκειὰ τοῦ γυρισμοῦ τὴν ὥρα.

ΣΤΩΝ ΚΟΜΝΗΝΩΝ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Ἐλᾱτε νὰ γυρίσουμε στῶν Κομνηνῶν τὴν πόλη,
στοῦ Πόντου τὶς βουνοκορφές νὰ δώσουμε τὰ χέρια
σ' ἓναν λεβέντικο χορό, κι ἄς κελαηδάει κι ἡ λύρα
γιὰ νὰ τραναντηχίσουνε τῆς Κρῶμης τὰ λημέρια.

Ἐλᾱτε νὰ γυρίσουμε στῶν Κομνηνῶν τὴν πόλη.
Τόσος πόνος πῶς χώρεσε, Χριστέ, μὲς τὴν καρδιά μας,
τῶν τιμημένων μας γονιῶν ν' ἀφήσουμε τοὺς τάφους
χωρὶς τρισάγιο καὶ σθηστὲς τῶν Ἁγίων τὶς καντῆλες.

Ἐλᾱτε νὰ γυρίσουμε στῶν Κομνηνῶν τὴν πόλη
πὺν ἅπ' τὸ μαστὸ τῆς μάνας μας ἤπιαμε τὸν καημὸ της.
Ἀλλὰ νὰ μὴν τὴν κλάψουμε, παιδιά, τὴν Τραπεζοῦντα
ἀδούλωτη ὅσο κι ἄπαρτη ζῇ μὲς τὰ σωθικά μας.

Ο ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ

Στοῦ Πόντου τὰ χαλάσματα ὁ πρόσφυγας γυρίζει
ὀρφανεμένα πού 'μειναν, βουβά χορταριασμένα
κι οὐδὲ τὸν ἥλιο χαίρονται κι οὐδὲ τὸ φεγγαράκι
κι οὐδὲ τὴν ποθοπλάνταχτη καὶ καρδιοκλέφτρα λύρα,
πού τὰ θερίζουν οἱ βροχές, τὰ δέρνουν καταιγίδες
μ' αὐτὰ παλεύουν νὰ σταθοῦν σὰν τὰ δεντρὰ στὸ δάσος
κι ἀστροπελέκι τὰ βαρεῖ θέλοντας νὰ τὰ κάψῃ,
ὅμως οἱ ρίζες πᾶν βαθιὰ κι ἄλλα πετοῦν κλωνάρια...

Στοῦ Πόντου τὰ χαλάσματα ὁ πρόσφυγας γυρίζει,
στὶς πολιτεῖες, στὰ χωριά, στοὺς κάμπους, στὰ λαγκάδια,
ὅπου ψυχρὲς ἄγιων γονιῶν χωρὶς τρισάγιο μένουν
καὶ τσακισμένος ὁ σταυρὸς στοὺς ρημαγμένους τάφους,
κι ἀκούει τὸ χῶμα νὰ βογγᾷ τὰ θέμελα νὰ κρᾶζουν,
ἀκούει στὰ στήθια τὴν καρδιὰ νὰ τοῦ βαρυγγωμῆται·
ὥς πότε ξένος θὰ ρουφᾷ τὸ μυρωμένο ἀγέρι
καὶ πρόσφυγας ἐσὺ θὰ ζῇς μακριὰ ἀπὸ τὴν Πατρίδα;

Κι ὁ πρόσφυγας τὰ μάτια του πού λάμπουν δακρυσμένα
νὰ κρύψῃ μὲ τὰ χέρια του πασχίζει κι ἀνασαίνει
βαθιά, κι οἱ κόμποι στὸ λαιμὸ μέρα τὴ μέρα ἀυξάνουν,
τὰ χρόνια τοῦ ξεριζωμοῦ βαρειά, βαρειά ἀλυσίδα...
Καημένε πρόσφυγα, γιατί στὸ κλάμα ξεθυμαίνεις;
Πενήντα αὐτοὶ χωρὶς ἐμᾶς, ἐμεῖς χωρὶς ἐκείνους
χρόνια χιλιάδες ἤμασταν στὸν Πόντο ριζωμένοι...
Ὁ Πόντος μας δὲν χάθηκε, τὴ Λευτεριά προσμένει!

Σ Μ Υ Ρ Ν Η

Σμύρνη, γαλάζιε μοσχανθὲ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ ὀνείρου,
τῆς Ἰωνίας, ὦ ἀνέσπερο ὅλο φῶς ἀστέρι,
ὁ πόθος τῆς καρδιᾶς μας.

Σμύρνη, στοῦ Χρυσοστόμου τὴ στερνὴ ματιᾶ, σφαγμένη,
αἰμόφυρτη, ἀναμαλλιασμένη, εἰκόνα πόνου,
τὸ δάκρυ τῶν ματιῶν μας.

Χρόνια καὶ χρόνια στοῦ Χριστοῦ τὰ πόδια μπρὸς ριγμένη
ἢ Ἄγια Φωτεινὴ σου ὀρφανεμένη κλαίει,
ἔρμη προσφυγοπούλα,

καὶ μὲς τὰ παρακάλια τῆς τῆ θεία ματιᾶ ξετάζει
καὶ νὰ ξανοίξη καρτερεῖ μιὰν ἡλιαχτίδα
ἀνάστασης καμπάνα...

Σμύρνη, γαλάζιο λούλουδο τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ ὀνείρου,
τῆς Ἰωνίας, ὦ ἀνέσπερο ὅλο φῶς ἀστέρι,
τῆς Λευτεριᾶς ἢ ὦρα,

ὅσο κι ἂν ἄργησε, θὰ ῥθῇ, κι εὐλογημένη ἡ μέρα
πὺρ σ' ἀναστάσιμο φιλὶ θὰ γλυκοσμίζουν
ἡ Κόρη μὲ τὴ Μάνα!

ΠΟΛΗ

Οὐρανοτάξιδο πουλί, ποὺ πᾶς πέρα στὴν Πόλη,
πάρε ἀπὸ κλαίουσαν ἰτιά κλωνί, καημὸ καὶ δάκρυ
καὶ φύτεψέ το σὲ κρυφὴ τοῦ Φαναριοῦ μὴν ἄκρη
νὰ νιώσῃ ἡ Βοσπορίτισσα πὼς τὴ θυμόμαστ' ὅλοι.

Κι ἔπειτα γοργοπτέρουγο σιμά μας πρὶν γυρίσῃς
καὶ τούτῃ νὰ μὴν ἀρνηθῇς νὰ ξετελέψῃς χάρη·
μιὰ νύχτα γαληνάστερη, πρὶν νὰ 'βγῇ τὸ φεγγάρι
τὸν τροῦλο τῆς Ἀγία Σοφιάς νὰ μᾶς μυριοφιλήσῃς.

Κι ὥσπου νὰ πᾶς κι ὥσπου νὰ 'ρθῇς τὰ μάτια δὲν θὰ κλείσουν
καὶ γιὰ τὴν Πόλη τὴν πλατεία σὰν τὴ φωτιά θὰ καΐνε
χωρὶς οὔτ' ἓνα ἀκρόδακρο ν' ἀκροφανῇ ν' ἀφήσουν.

ᾠ καλοτάξιδο πουλί, ἄγγελε λατρεμένε,
μὲ τὰ γαλάζια σου φτερά σὰν πᾶς πέρα στὴν Πόλη,
δὲν τὴν ξεχνοῦμε νὰ τῆς πῆς, στὸ νοῦ τὴν ἔχουμε ὅλοι!

ΚΥΠΡΟΣ

Ὀνειρεύθηκα τὴν Κύπρο μας χθὲς βράδυ!

Ἦμουν, λέει, προσκαλεσμένος στοῦ Μηνᾶ τοῦ Κυπριώτη,
σύντροφου, σταυραδερφοῦ, συναθλητῆ τῆς νιότης,
κι ἔπρεπε τὸ δίχως ἄλλο νὰ τὸν δῶ στὴ Λευκωσία.

Ἡ παραγγελιὰ μ' ἀνάστησε παλιὲς λαχτάρες
καὶ προτοῦ στὰ ζύγια ὁ νοῦς μου νὰ τὴ φέρῃ
τὸν παλιόφιλο κρατοῦσα μὲς τὰ δυό μου μπράτσα
καὶ ρωτοῦσα καὶ πονοῦσα γιὰ τὴν Κύπρο...

Καὶ συνάχτηκαν τριγύρω γέροι, γριὲς ἀπ' τὰ κατώγια
γιὰ νὰ δοῦν τὸν νιοφερμένο ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.
Μὲς τὰ μάτια τους ἡ πίκρα κι ἡ λαχτάρα καὶ τὸ πείσμα,
καὶ στὰ γέρικά τους χεῖλια χίλιες ἐρωτήσεις.

Ἦρθαν καὶ νοὶ καὶ νιὲς μὲ τ' ἄρματα στὴ ζώνη
κι ἐσφιχτόπιαναν τὸ χέρι μου ὥσπου νὰ πονέσῃ.
Μὲ θωροῦσαν λαφιασμένοι καὶ ποθοῦσαν
νὰ μὲ κλείσουν μὲς τὰ σπλάχνα τους γιὰ πάντα...

Ἀχ! Ἀνέγνωμος... Τὴν ὥρα ποὺ ἡ καρδιά μου
λαχταροῦσε μὲ τῆς Κύπρου τὴν καρδιά νὰ σμίξῃ,
πόνεσα τὸ γυρισμὸ στὸ σπιτικό μου πίσω
κι ἔχασα τὴν Κύπρο μου καὶ τ' ὄνειρό μου πάει...

9/4/74

ΣΤΟΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Μιά νύχτα, ἦταν ὁλόγιομο τὸ ἀττικὸ φεγγάρι,
στὸν Παρθενῶνα πῆγα,
ἀγκάλιασα καὶ φίλησα μιά του παλιὰ κολόνα
κι ἔνιωσα τὴ μεταλαβιὰ νὰ καίη τὰ σωθικά μου.

Ἦκουσα ψιθυρίσματα ψηλὰ ἀπὸ τὶς μετόπες
καὶ στὴ ζωφόρο εἶδα
ἀρχαίους ἱππεῖς νὰ προχωροῦν μὲ πρόσωπα γαλήνια
καὶ μόνο τῶν ἀλόγων τοὺς φρουμανητὰ γροικοῦσα.

Μέσα στὸ φεγγαρόφωτο ξέκρινε κάποιον κλάμα,
τοῦ Ἑρέχθειου οἱ κόρες
νὰ ἔταν ἢ κάποιου μάρμαρου τὰ σκόρπια ἀποξεκλήδια,
ἢ τάχα ἐσὺ ἦσουν, καρδιά, ποὺ μέσα μου πλαντοῦσες;

Μιά νύχτα, ἦταν ὁλόγιομο τὸ ἀττικὸ φεγγάρι,
στὸν Παρθενῶνα πῆγα
ἀγκάλιασα καὶ φίλησα μιά του παλιὰ κολόνα
κι ἔνιωσα νὰ σπαράζονται τὰ στήθια κι ἡ καρδιά μου.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἀπὸ τοῦ Βέρμιου τὶς κορφές ὡς τὴ Θεσσαλονίκη,
Γῆ μου, Μακεδονίτισσα, σὲ βλέπω καὶ φτερώνω,
πλατειά, φωτοπερίχυτη, θαλασσογεννημένη,
μυριόχαρη, παντέμορφη, παλικάριῶν γεννήτρα!

Βουνὰ καλλίγραμμα, ψηλά, λεβέντικα σὲ ζώνουν,
τὸ Πάϊκο καὶ τὸ Βέρμιο, τὰ ξακουστὰ Πιέρια
καὶ φίδια ἀστραπομάτικα, ποτάμια, δράκου γέννα,
ὁ Ἀξιὸς κι ὁ Ἀλιάκμονας τραγούδι ἀντρεῖας σοῦ λένε...

Ἑλληνομάνα, ὀρθόστηθη τ' Ἀλέξαντρου Βυζάστρα,
γιὰ σένα κι ἡ Ἀνατολὴ παινέματα κι ἡ Δύση,
γιὰ σένα μὲς τὰ πέλαγα γοργόνες τραγουδοῦνε
καὶ στ' ὄνομά σου ὀρκίζονται τῆς Γῆς οἱ ἀντρειωμένοι.

ΜΕΘΩΝΗ

Όταν μὲς τὶς πορτοκαλιὲς φυσάει τὸ κρύο ἀγέρι,
ὁ Ἀμβρακικὸς ταράζεται κι ὁ Ἄραχθος θυμώνει,
τρέμει ἡ καρδιά μου ἀναιμικὴ σὰν τοῦ φτωχοῦ τὸ χέρι
καὶ νὰ σ' ἀγγίξῃ λαχταράει, πατρίδα μου, Μεθώνη!

Ἀγέρας μαῦρος μ' ἄρπαξεν ἀπάνω ἀπ' τὸ θυζὶ σου,
μὲ πέταξε σὲ μιὰ μεριά τὸ χιόνι ὅπου δὲ λιώνει
κι ἀντὶ γιὰ σένα ἐγὼ ἔλεγα, Μανούλα μου, κοιμήσου
στὴν κούνια τῆς ἀγάπης μου, τοῦ πόνου μου, Μεθώνη!

Ἀνέμοι κι ἄλλοι φύσηξαν, βοριάδες καὶ νοτιάδες
καὶ τὰ πανιά μου τὰ ἔσκισαν, τσάκισαν τὸ τιμόνι,
πείνα στὰ μάτια μου ἔσταξαν, στὰ χεῖλη μου πικράδες,

Καὶ στὴν καρδιά μιὰ πυρκαγιά, ὁ πόθος σου, Μεθώνη,
σὰν μύριες λιόντισσες πυρές, πεντάρφανες μανάδες
μέρα τὴ μέρα ἀντρειώνεται, θεριεύει καὶ φουντώνει.

Ἄρτα 1967

Π Ε Λ Λ Α

Πόσο σκληρὸς γιὰ σένα στάθηκεν ὁ χρόνος
καὶ μὲς τὰ στήθια σου πόσο βαθὺς ὁ πόνος.
Πέλλα, θαλασσινὴ πρωτεύουσα τῶν Μακεδόνων,
ποὺ ἀφοῦ νὰ φεύγουν ἄντεξες νὰ δῆς βλαστάρια
μακεδονίτικα, σαρισσοφόρα κι ἄξια παλικάρια
νὰ πᾶν γιὰ τ' ἀνεγύριστο ταξίδι τῶν αἰώνων,
ἀπόπεσες ξαρμάτωτη στὰ χέρια τῶν βαρβάρων.

Λόγος παλιός, πασίγνωστος, ξεκάθαρα μνηοῦσε
μεγάλῃ τῇ Μακεδονίᾳ συμφορὰ πὺς καρτεροῦσε,
ἂν λάχαινε ὁ Ἀλέξαντρος σὲ ξένο τόπο μνήμα...
Κι, ὦ Μοῖρα! Οἱ ἄξιοι στρατηλάτες τ' ἀποξέχασαν,
στὴ μακρυνὴ Ἀλεξάντρεια τὸν ἀρχηγό τους ἔθαψαν
κι ἔχασες, Πέλλα, τὸν αἰτὸ καὶ τ' ἀετίσιο ντύμα,
ἀρπάχτηκες, γκρεμίστηκες ἀπὸ στρατιὲς κουρσάρων.

Κι ὅταν κανεὶς δὲν σοῦ 'μεινε πιστός, τὰ κύματα
ἢ θάλασσα ἀποτράβηξε ἀπ' τὰ θλιμμένα μνήματα
κι ἄφησε πίσω βάλτους, ἐρημιὰ καὶ καλαμιῶνες.
Μόνον ἡ γῆ σου στοργικὰ σ' ἀγκάλιασε σὰ χᾶδι
καὶ μ' ἀνθοστόλιστο σὲ σκέπασε λιβάδι
γεμάτο κρίνα, παπαροῦνες κι ἀνεμῶνες.
Πέλλα μακεδονίτισσα, κουρσάρων πόθος καὶ βαρβάρων.

ΒΕΡΜΙΟ

ᾠ Βέρμιο μὲς τ' ἀδέρφια σου μυριάκριβο σμαράγδι,
κι ἂν ἔχη ἡ πλάση ὁμορφιᾶς κι ἂν ἔχη ἡ Ἑλλάδα δόξεις,
λημέρι ἐσὺ τῆς κλεφτουριᾶς καὶ φυλαχτὸ τῆς πίστεως
ξωκλήσια τῆς Πατρίδας μου σεμνὰ κρυφαγκαλιάζεις
σκαρφαλωμένα στὶς πλαγιές, στὰ ὕψη θρονιασμένα.

Δροσάτη ἀνάσα, ἀστείρευτη, μοσχάτη θρυσομάνα,
ξαγνάντεμα τῆς ξακουστῆς τῶν Μακεδόνων χώρας.
Στ' ἀπόσκια σου λαχταριστὲς ἡ Ἑδεσσα κι ἡ Βέροια,
φάρσι λαμπροὶ τῆς δόξας σου ἀπ' τὰ πανάρχαια χρόνια
καὶ στὴν ἀγκάλῃ σου ἦρωες κι ἡ Νάουσα ἀναδεύει.

Εὐφρόσυνον ἀντίκρυσμα τῆς Πέλλας τοῦ Ἀλεξάντρου
κάθε πού φέγγει ἡ ἀνατολὴ καὶ σκοτεινιάζει ἡ δύση.
Κάστρο ψηλὸ κι ἀλαργινὸ σὲ βλέπει ἡ Σαλονίκη
καὶ στέλνοντάς σου θάλασσας, βουνίσιας παίρνει αὖρες,
Βέρμιο, περήφανο βουνὸ καὶ πολυαγαπημένο.

ΝΑΟΥΣΑ

Ἄιτῶν φωλιά, τρικάρφο καμαρωτὸ καράβι,
στ' ἀφρόκορφα τῆς θάλασσας μακεδονίσια ἀσπίδα,
μ' ὀλόσγουρα, κατάχλωρα τοῦ Βέρμιου στέργια ξάρτια
ἀναμεριάζεις καὶ σφραγίζεις τοὺς αἰῶνες...

Στὰ λιόχαρα τῶν μακροθέμελών σου σπήλια
τ' Ἀριστοτέλη τὸ σχολειὸ μυριάκριβο ἀγκωνάρι
καὶ τὰ τεμένη τῶν πηγῆσιων σου νυμφῶν ὀρθώνεις
σιμὰ στοὺς τάφους τῶν παλιῶν καὶ νέων σου πολεμάρχων.

Λεβενταντρούσα Νάουσα, τρισάγια κολυμπήθρα,
κάθε παλιά σου γειτονιά καὶ μιὰ μικρὴ ἐκκλησοῦλα,
κάθε σου ἀπόμερη γωνιά δόξες γοργανασταίνει
καὶ τῆς Ἀράπιτσας σεμνὰ καλοναρχάει τὸ θρηῆνο.

Πύργοι βυζαντινόμορφοι ξερβόδεξα ὑψωμένοι
τ' Ἀγιαθολόγου, τ' Ἀϊ Λιά τρουλόσχημες ραχοῦλες
κι ἀπ' τὴν καρδιά σου τῆς πηγῆς τ' Ἀγία Νικόλα νάμα
σὰν μαχαιριά ἢ Ἀράπιτσα περνάει μαυροφοροῦσα...

Ὠρία κυρά μου, ἀρχόντισσα, φωτοπεριχυμένη,
σὰν τί ἔχουν τὰ ματάκια σου στὸ Κιόσκι ὅταν προβαίνει
κι ἀγγίξης κρινοδάκτυλη τῶν πλάτανων κουφάρια
κι ἀχνοθωρεῖς τ' Ἀλέξαντρου τὸν κάμπο καὶ τὴν Πέλλα;

Μὴ θλίβεσαι, Μανούλα μου, καὶ μὴ βαρυνασασίνης,
τὶ ἔχεις παιδιὰ καὶ σ' ἀγαποῦν καὶ στ' ὄνομά σου ὁμώνουν.
Δὲν θὰ σ' ἀφήσουν ὀρφανή, σιμὰ σου πάντα θὰ ἔναι
καὶ στ' ἀντρειωμένα στήθια τους πάντα θὰ διαφεντεύης!

ΑΡΑΠΙΤΣΑ

Ροδάνθισεν ἡ ᾿Ανοιξη, τὰ χιόνια
στ' ἀκρόκορφα τοῦ Βέρμιον λαμπυρίζουν
καὶ τῆς ἀγέρας τῆς ὀξυᾶς τὰ κλώνια
ἀσημωμένα ἀκρόδακρυα γεμίζουν.
Ὀλόγυρα μοσχοβολιές ἡ γῆς γεννοβολάει
καὶ αἰθερολάμουν μὲς τὸ φῶς οἱ φτερωμένοι κράχτες,
ἀπ' τὶς βαθουλωτὲς σπηλὲς πηδῶντας ροβολάει
νάμα γιὰ νὰ γοργοριχτῇ στοὺς θεριοκαταρράχτες.
Οἱ ὄχτες τῆς ᾿Αράπιτσας βαρυβογγᾶνε
ἀπ' τὴν ἀμάχη τοῦ νεροῦ καὶ ἀφρίζουν
ψηλὰ στὶς ρεματιὲς τὰ βράχια ξεκολλᾶνε
καὶ ἀτέρμονους τροχαλιτοὺς ἀρχίζουν
ὥσπου στὸ μαῦρο ρούφουλα νὰ φτάσουν
στὸ τρανὸ πῆδημα καὶ ἡ γῆς νὰ τρέμη,
παλεύουν σὰ θεριὰ χωρὶς νὰ ξαποστάσουν,
βαροῦν, χτυπιοῦνται, κλωθοφέρουν σὰν ἀνέμη...

Καὶ φτάνει ὁ ᾿Απρίλης, Θεέ μου! Καὶ ζυγώνουν
φωτολουσμένες μάνες καὶ ποθοῦνε
μὲ βρέφη ποὺ στ' ἀφρόστηθα χερὰκι ἀπλώνουν
στὸν ποταμίσιο λεβεντοχορὸ νὰ μποῦνε.
Σταυροκοποῦνται καὶ φιλιοῦνται καὶ χορεύουν
καὶ ἀδάκρυτες στὸ ρούφουλα πηδᾶνε,
τὴ λύτρωση στ' ἀφρόνερα γοργογυρεύουν
λαφίνες ποὺ γιὰ Λευτεριὰ διψᾶνε...
Μέρεψε, ᾿Αράπιτσα, καὶ ἄλλο τραγούδι ἀρχίνα!
Πέρφανη σύρε τ' ἀνοιξιάτικο γιορτάσι.
᾿Εσένα διάλεξεν ὁ Θεὸς τοῦτο τὸ μῆνα
τῆς Λευτεριᾶς μας νὰ γενῆς Εἰκονοστάσι!

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Μπροστά στὸ χρέος τῆς τιμῆς, διαβάτη, δὲν διστάσαμε·
Μ' ἓναν ἀνάλαφο χορὸ τῇ Λευτεριά γιορτάσαμε.
Κι ἂν τῆς καρδιάς μας ἡ φωτιά μὲς τὸ νερὸ 'χει σβήσει,
'Η δόξα πάντ' ἀπέθανε τῆς φύτρας μας θὰ ζήσει.

ΒΕΡΟΙΑ

Στῆς Βέροιας τὰ στενὰ δρομάκια, στὶς πλατεῖες,
βυζαντινόχτιστα ἐκκλησιάκια, μάρμαρα σπασμένα,
κολόνες, κιονόκρανα, τζαμιὰ σαρακωμένα
καὶ λείψανα πλακόστρωτα ἀπὸ τὴν παλιὰ Ἑγνατία...

Ἀπ' τὴν Μακεδονίτισσα τὴν ἅγια γῆ βγαλμένες
μορφές ἀρχαίων παλικαριῶν, ἡρώων τ' Ἀλεξάντρου,
προβάλλουν μεγαλόπρεπες, σεμνές, βασανισμένες,
καὶ κάστρων ἀπολίθαρα γιγάντιων λαβωμένα.

Κι ἐνῶ τοῦ χάροντα ἡ πνοή, τὸ πάτημα τοῦ χρόνου
τοὺς χάραξεν βαθειὰ πληγὴ στὴ μαρμαρένιαν ὄψη,
ἀνέγγιχτα, ὀλοζώντανα, ψυχές, καρδιές ἀγγίζουν
καὶ στῆς νυχτιᾶς τὴ σιγαλιὰ θαρρεῖς πῶς σοῦ μιλοῦνε

γιὰ Φίλιππους, Ἀλέξαντρους, ἀρχόντισσες Βεργίνες,
γι' ἀπάνθρωπους κι ἀλλόθρησκους κατακτητὲς περισίους,
μὰ καὶ γιὰ τ' ἅγια βήματα τοῦ θεοῦ ἐκείνου Παύλου
π' ἀτράνταχτό εἶναι φυλαχτὸ τῆς Βέροιας στοὺς αἰῶνες...

ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Ποιὸς τὸ 'πε πῶς τὰ μάρμαρα γι' ἀγάπη δὲν μιλοῦνε;

Στὴ Βέροια νὰ 'ρθῇ γρήγορα νὰ δῇ τὸν Παραμόνα
τὸν Ἑσπερο μ' ἀνέσπερη τὸ πῶς θρηνεῖ λατρεία
στὴν ἐπιτύμβια στήλῃ του τ' ἀγαπημένο ταίρι
ποὺ τ' ἄρπαξεν ὁ Χάροντας μὲ τὸ τραχύ του χέρι...

Καὶ κεῖ παρέκει σιωπηλὴ, λουσμένη μὲς τὴ θλίψη
νὰ δῇ τὴν Ἰόλῃ, τοῦ Ἑρμᾶ συντροφισσαν πιστή,
τὸ λεβεντόκαρδο κορμὶ τ' ἀντροῦ της πῶς τηράει
ποὺ ἥρωϊκὰ πολέμησε καὶ γιὰ τὴ Βέροια πάει...

Ποιὸς τὸ 'πε πῶς τὰ μάρμαρα γι' ἀγάπη δὲν μιλοῦνε;
Στὴ Βέροια νὰ 'ρθῇ γρήγορα νὰ δῇ στὰ ἐπιτύμβια
πῶς γλυκοξευγαρώθηκε τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι
καὶ μεταξένιο ὁ χωρισμὸς πῶς ἔγινε μαγνάδι.

ΙΟΛΗ

Σὲ ροδονιὰ μυρόβολη, στῆς Βέροιας σεπτὴν ἄκρη
κυλάει τὸ μαρμαρόλευκο καημὸς γεμάτο δάκρυ
κάθε πὺλ μαυροσύννεφα σκορποῦν πικροβροχή,
καὶ κόρη κρινομάγουλη προσμένη μοναχὴ
ν' ἀφουγκραστῇ φρουμανητοὺς ἀλόγου πὺλ σιμώνει
μὲ καθαλάρη λιγερὸ μ' ὦριο σπαθὶ στὴ ζώνη,
τὸν κονταρόμαχον Ἑρμᾶ, τῆς Βέροιας παλικάρι,
τῆς ἀγκαλιᾶς τῆς θησαυρό, τῶν ὀμματιῶν καμάρι...

Ὅμως τοῦ κάκου ἀκαρτεράει, ὁ Ἑρμᾶς δὲν θὰ γυρίσει,
τὶ λαβωμένος ἔγειρε σὲ μαῦρο κυπαρίσσι
κι ἀπ' τῆς καρδιᾶς του τὴν πληγὴ τὸ αἷμα θύση τρέχει,
κι ἡ γῆς μαυροσκοτείνιασε κι ἀπ' τὰ οὐράνια βρέχει...
Καημένη, Ἰόλη! Ρήγισσα τ' ἀγέραςτου καημοῦ,
τὸ μήνυμα ποῖς σοῦ ἔφερε τοῦ καρδιοσπαραγμοῦ,
πὺλ τὸ κορμὶ μαρμάρωσε, μαρμάρωσε τὸ δάκρυ
καὶ πέτρωσες μὲς τὴ βροχή, στῆς ροδονιᾶς τὴν ἄκρη;

ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Στ' ἀχνάρια τῶν βημάτων Σου μ' ὀλάνοιχτα τὰ μάτια
μέσα στὴ νύχτα περπατῶντας νέος βεροιώτης
φθάνω γεμᾶτος προσμονὴ στ' ἀρχαῖα τὰ σκαλοπάτια
τῆ θεῖα φωνή Σου ν' ἀξιωθῶ καὶ τ' ὄραμα νὰ ζήσω,
Παῦλε, τῆς πόλης μου ἀδερφέ, σωτήρα...

Κι ἀγγίζοντας τὸ μάγουλο στὰ μάγουλα μ' ἀγάπη
οὐράνιες ἀκούω μουσικές, ἀκούω φωνές ἀρχαῖες·
«Ἦρθεν ὁ Παῦλος! Τρέξτε, συμπολίτες,
μᾶς φέρνει τῆς Ἀλήθειας τὸ Θεό!»
Τὸ νέο μήνυμα ἀντηχεῖ στὴ Βέροια ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη...

Ὡραία στιγμή πού τὴ ζωὴ μας σφράγισε γιὰ πάντα!
Κι ὅσες τυράννιες καὶ παγίδες ὅσες τοῦ θανάτου
στὸ πέρασμά σου στήθηκαν, τοῦ κάκου
ν' ἀρπάξουν τὴν καρδιά σου θέλησαν, Πατρίδα
Βέροια, τοῦ Παύλου ἢ ἀδερφή, πόλη Ἑλληνίδα!

ΕΛΗΑ

Ἐληά!

Οἱ πολυκατοικίες, γυμνὰ βουνά,
τὰ στήθια μας βαραίνουν
κι ἡ μελαγχολία
ἀχώριστη μᾶς ἔγινε συντροφισσα...
Τὰ πρόσωπα τῶν μικρῶν παιδιῶν
σὰν μάσκες κολλημένα στὰ παράθυρα
κι ἀξεχώριστη ἡ μιλιὰ τους ἀπ' τὸ κλάμα,
κραυγὲς ἀθώων...

Ἐληά!

Εὐλογημένος τόπος!
Τὰ κλωνάρια τῶν θεόρατων δέντρων
μᾶς καλοῦν στὰ σύννεφα
κι ὁ μακεδονίτικος κάμπος,
θάλασσα μυριόστομη,
μᾶς ἀναφτερώνει.

Ἐληά!

Τ' ἀγεράκι σου μᾶς δίνει ζωή,
ήμερεύουν τὰ μάτια τῶν παιδιῶν,
οἱ πολυκατοικίες δὲν μᾶς τρομάζουν πιά.
ὦ Ἐληά, νὰ θωροῦμε μᾶς ἔμαθες
πέρα ἀπὸ τὶς πολυκατοικίες
καὶ πέρα ἀπ' τὰ σύννεφα...

Η ΦΛΑΜΟΥΡΙΑ

Τὴ φλαμουριά μας ποὺ ἦτανε τῆς γειτονιᾶς καμὰρι
αὐριο θὰ ῥθῃ ὁ μαραγκὸς κομμάτια νὰ τὴν πάρῃ
καὶ τὰ κλωνιά της ποὺ ἔμειναν χωρὶς καθόλου φύλλα
κάποιος ξυλὰς μεθαύριο θὰ τὰ πουλᾷ γιὰ ξύλα...

Κι ὅταν τὴν ῥανοῖ ξανὰ γυρίσουν τὰ πουλιά,
τοῦ κάκου θὲ νὰ ψάχνουνε κάποια παλιὰ φωλιά.
Ἡ φλαμουριά ποὺ ὑψώνονταν στὴν παρακεῖ γωνία
θὲ νὰ ῥῃ γίνεῖ γρήγορα μιὰ πολυκατοικία,

ὅπως οἱ ἄλλες, ἄκαρδη, μοντέρνα φυλακή,
ἴδια Χειμῶνα κι ῥανοῖ, Δευτέρα, Κυριακή,
καὶ πίσω ἀπ' τὰ παράθυρα βαρυόμοιρα παιδάκια
ἄδικα θὰ προσμένουνε γιὰ νὰ ῥθουν τὰ πουλάκια...

Ἡ φλαμουριά μας φεύγοντας μαζί της θὰ ῥῃ πάρει
ὅλη τὴ ζέστη τῆς καρδιᾶς, τῆς γειτονιᾶς τὴ χάρη.

ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ξανάνθισαν οἱ ἀγέραστες τοῦ λόγγου ἀμυγδαλιές,
ἐλᾶτε, παλικάρια,
νὰ σπῆστε λεβεντοχορό, νὰ τρέξετε στὸν ἀγέρα
κι ἀπάνω στὰ χορτάρια.

Μὲ τὸ μαντήλι ἀνεμιστὸ στὰ φτερωμένα χέρια,
ἐλᾶτε, κοπελούδια,
νὰ πλέξετε ὠραιοπλέξουδα στεφάνια στὰ μαλλιά σας
ἀπ' τῶν ἀγρῶν λουλούδια.

Κι ἐγὼ θὰ βγῶ προσκαλεστῆς ὅπου φωλιές πουλιῶν
τοῦ κάμπου, τοῦ βουνοῦ,
γιὰ ν' ἀκουσθῇ στὰ πέρατα τῆς νιότης τὸ τραγούδι
τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Ξανάνθισαν οἱ ἀγέραστες τοῦ λόγγου ἀμυγδαλιές,
ἐλᾶτε, νιοὶ καὶ νιές,
ὕμνο γλνκὸ νὰ στείλουμε στῆς Ὑανοιξῆς τὸν Πλάστη
κι αἰθέριες προσευχές...

Η ΦΙΛΙΑ

Σύννεφο μαῦρο στὰ βουνὰ θρονιάστηκε ψηλά,
ὁ κόσμος ἀνταριάστηκε, τρώμαξαν τὰ πουλιά,
κι ἡ θλίψη ἀπλώθηκε παντοῦ βουβή·
ἀηδόνια δυὸ κλείστηκαν σὲ κλουβί...

Ὁ πόνος τους ἀπύθμενος, ἡ μοναξιὰ πλατιά,
μὰ ξάφνου κάποιο σκίρτημα ἀπαλὸ μὲς τὴν καρδιά...
Ἡ φυλακή τους πλάτυνε πολὺ
καὶ τὸ κλουβί τους ἔγινε ὅλη ἡ γῆ!

Ξαστέρωσεν ὁ οὐρανός, γέλασαν τὰ βουνὰ
καὶ τ' ἀηδονάκια ἀρχίνησαν νὰ κελαηδοῦν ξανά,
Φιλία πρωτοφύτρωσε βαθειὰ μὲς τὶς καρδιές,
κι ὅλα γελοῦν, κι ὅλα πηδοῦν, κι ὅλα ἔχουνε χαρές!

ΘΥΜΗΣΗ

Θυμάμαι πῶς γελούσαμε στὰ παιδικά μας χρόνια
στὴ γειτονιά, στὸ δρόμο καὶ στὴν τάξη
κι ὅλα παράξενα τὰ βλέπαμε κι ὥραϊα
κι ἤμασταν μιὰ τρελούτσικη παρέα.

Τὸ βήξιμο μᾶς παραξένευε πολὺ τοῦ Τίτου
καὶ τ' ἄτσαλο πηλάλημα τοῦ Τάκη,
ξεκαρδισμένοι τὴν κοιλιά μας σφιχτοπιάνامي' ὅλοι
νὰ μασουλᾷ σὰν βλέπαμε τὸν Τόλη.

Κι ὅταν ὁ Χρῖστος σηκωνόταν νὰ διαβάση,
τσιμποῦσε ὁ ἓνας μας τὸν ἄλλο τάχα νὰ πονέση...
Καθημερνὰ σκαρώναμε λογιῶν λογιῶν παιγνίδια
καὶ δὲν φοβόμασταν τὰ γέλια μὴ μᾶς βγοῦνε ξίδια.

Τώρα, πῶς ὅλα διάβηκαν ἐκεῖνα, πές μου κι ὅλοι
γίναμε ἀγέλαστοι, εὐυπόληπτοι πολίτες...
Βαρυορουφώντας τὸν καφὲ γι ἀναποδιὲς μιλοῦμε
κι οὐτ' ἂν μᾶς γαργαλίσουν, φίλε, δὲ γελοῦμε...

Μ' ἂν κάπου κάπου νὰ γελοῦν μικρὰ παιδάκια ἀκοῦμε,
ἓνας τὸν ἄλλονε κοιτᾷ καὶ συλλογιόμαστ' ὅλοι·
μιά, Θεέ μου, μέρα μας παιδιάστικη νὰ ξαναζούσαμε
κι ἂς ἦταν παρὰ μιὰ ξυλιὲς σαράντα νὰ μετρούσαμε!

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

Κοιλιάρφανος, δὲν γνώρισα πατέρα
κι ὅλο ἀποροῦσα καὶ ρωτοῦσα τί νὰ φταίη...
Δὲν ἔχουμε λεφτά, τὴ μάνα μου ἄκουγα νὰ λέη,
μὰ μὴ σὲ νοιάζη, θὰ μαζέψουμε μιὰ μέρα...

Κατέβαινα στὴν ἀγορὰ μὲ τὴ φτωχὴ μητέρα
καὶ μὲ παράπονο πικρὸ ζητοῦσα μὴν ξεχάσῃ
τὸ τάξιμο ποὺ μοῦ 'ταξε, ἕναν καλὸ πατέρα
ἀπὸ τὸ μεροδούλι τῆς νὰ μάσῃ ν' ἀγοράσῃ...

Γιομᾶτοι δῶρα γύριζαν στὰ σπίτια οἱ πατεράδες,
παραμονὲς Χριστούγεννα καὶ τότε ἦταν, θυμᾶμαι,
στὴν ἀγορὰ κινᾶμε ἐμεῖς καὶ πᾶμε,
μὰ... πάλι δὲν μᾶς φτάναν οἱ παράδες...

Παράπονο τρανὸ σὰν πόσα χρόνια, Μάνα,
σοῦ τὸ εἶχα! Ὡσπου μιὰ μέρα,
τῶν Χριστουγέννων ἄκουγα καὶ πάλι τὴν καμπάνα
καὶ τὸ 'νωσα πὼς ἔχουμε καὶ τὰ ὀρφανὰ Πατέρα!

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Κι ἄλλος χρόνος μᾶς φεύγει, τὶ μπόρες
φορτωμένος, τὶ πίκρες, καρδιά μου!
Ἄχ! Κι ἐκείνες οἱ ἀπέραντες ὥρες
πῶς καρφώθηκαν στὰ σωθικά μου...

Πῶς μᾶς ἔχουν ἀλλάξει, δὲν εἶδες
τὰ σημάδια τους ποὺ κουβαλοῦμε;
Καὶ χαρὲς ἦρθαν βέβαια λίγες
μὰ γι' αὐτὲς τώρα πιά δὲν μιλοῦμε...

Τὶς χαμένες, θυμᾶσαι, Πατρίδες
ποὺ ποθοῦσαμε τόσο νὰ δοῦμε
καὶ κρυφὲς κανακεύαμε ἐλπίδες
πῶς κοντεύαμε νὰ τὶς χαροῦμε;

Τραπεζοῦντα, Ἀργυροῦπολη, Κρώμη,
πρῶτη ποιά καὶ στερνή ποιά νὰ ποῦμε
μικρασιática πόλη, κι ἀκόμη
ἔτσι ἀδάκρυτοι νὰ καρτεροῦμε;

Κι ἄλλος χρόνος μᾶς φεύγει, μ' ἄς πάει,
ἀφοῦ πίσω νὰ γείρη δὲν σώνει,
ὅμως, κοίτα, καρδιά μου, γελᾷ
ἡ καινούργια χρωνιά ποὺ σιμώνει...

1/1/1974

ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

Γιατί, μικρούλη μου, ρωτᾷς ἂν γίνονταν στ' ἀλήθεια
τὰ ὅσα γιὰ τὶς μάγισσες σοῦ λέν στὰ παραμύθια,
κι ἂν μ' ἔνα μαγικὸ ραβδὶ θὰ μπόρεις νὰ πετάξης
σ' ὅλες τῆς γῆς μας τὶς μεριές, τὶς συφορές νὰ πάψης...

Τὸ νιώθω, τὰ ματάκια σου μιὰ μέρα θὰ δακρύνουν,
ὅταν θὰ μάθης ὁμορφο πὼς ἦταν ὅλα ψέμμα
καὶ πὼς σὰν λέφτερα πουλιὰ οἱ ἀνθρώποι γιὰ νὰ ζήσουν,
ἀνάγκη νὰ πληρώσουνε τὴ λευτεριά τους μ' αἷμα.

Σὲ πίκρανα, δὲν τὸ 'θελα, ἡ ἀλήθεια εἶναι μαχαίρι,
ὅμως κουράγιο, γιόκα μου, κι αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ σένα·
τοῦ κόσμου τὶς ἀναποδιές ἡ μοῖρα κι ἂν σοῦ φέρη
νὰ 'χῃς στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά τὸ Ἅγιο Εἰκοσιένα.

Δὲν εἶναι μαγικὸ ραβδὶ γλυκόνειρα νὰ δίνη
παρὰ παρούτι καὶ φωτιά καὶ προσταγὴ πὺν καίει·
τὴ Λευτεριά πὺν λαχταράει, τὸ αἷμα του νὰ χύνη
κι ἄπραγος νὰ μὴν καρτερῇ κι ἀνέγνωμος νὰ κλαίη.

Τὰ πάθια τῆς Πατρίδας μας ποῖος θὰ τ' ἀνιστορήσῃ;
Κοίτα φυλὲς πὺν ἀπόσβησαν σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση...
Μ' ἀγέραστη κι ἀπέθαντη στέκει ἡ Ἑλλάδα, ἡ γέννα
στὰ φυλλοκάρδια τῆς γιατί κλωσσάει τοῦ Εἰκοσιένα...

25/3/74

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΝΙΑ

Ντύθηκες κι ἀρματώθηκες
τὴ σάκκα, γιέ μου, ἐπ' ὤμου,
κι οἱ πλάκες τοῦ μεγάλου πεζοδρόμου
βροντᾶν στὸ πέρασμά σου...

Πηγαίνεις στὸ μικρὸ σχολειό,
τὰ βήματα μεγάλα,
σ' ἀκαρτερεῖ μελίφωνη ἢ δασκάλα,
γλυκειά σου ἀγάπη πρώτη.

Κι ἐγὼ πῶς καμαρώνω!
Μὲς τὸ δικό μου χέρι
χεράκι φτερωμένο περιστέρι
κι ἀνοίγεις τὶς φτεροῦγες..

Λεβέντη μου, στίς ροῦγες,
στίς πλατωσιᾶς τῶν ὀμματιῶν καμάρι,
νὰ γίνης τιμημένο παλικάρι,
ἐλληνικὴ γενιά!

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Πατέρα, πού στην άγκαλιά τὸ γιόκα σου σηκώνεις
στοῦ φωτογράφου ἀντικρυστὰ τὸ μαγικὸ κουτάκι
νὰ κρύψῃς τὸ καμάρωμα μὴν κάνῃς πὼς πασχίζεις,
ὁ γιὸς σου σὲ κυρίεψεν κι ὁμόρφυνεν ἢ πλάσῃ...

Γιὰ κοίτα τὸν μικρούλη σου, τὰ μάτια ἔχει καρφώσει
καὶ σὲ θωρεῖ κι ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ μικρὸ πουλάκι
πού ὁ φωτογράφος τάζει του νὰ δῇ, τοῦ κάκου τάζει!
Ἄγια στιγμή πού ἐγέμισεν ὁ γιὸς ἀπ' τὸν πατέρα...

Πατέρα, πού στην άγκαλιά τὸ γιόκα σου σηκώνεις,
νὰ 'σαι καλά! Τοῦ χάρισες ὁλάκερο τὸν κόσμο.
Γιατὶ καμὰ κληρονομιά πὺ πάνω δὲν ἀξίζει
ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ γονιοῦ πού τὴν καρδιά γεμίζει.

ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ

Θερμαϊκιώτικε γιαλέ, μακεδονίσιε κόρφε,
βαθιά μές τὴν ἀγκάλη σου φωτιά ἡ Θεσσαλονίκη
λικνίζεται στὸ κῆμα σου σὰν τῆς αὐγῆς τὸ μάτι
καὶ σὰν τὸ μάτι τῆς νυχτιᾶς τ' ἀσημοχρυσωμένο.
Κούνια χρυσῇ, κούνια ἀκριβή, κούνια ζωὴ γιομάτη,
ἕνας ὁλάκερος λαὸς τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς του
ταιριάζει πάνω στοὺς γοργοὺς ἀφροκυματισμούς σου
καὶ θρέφει ἀπ' τὴ φλόγα σου κι αὐξαίνει ἀπ' τὴ δροσιά σου.

Θερμαϊκιώτικε γιαλέ, μακεδονίσιε κόρφε,
χαρᾶς λιμάνι, ἀκύμαντος σκορπᾶς γλυκεῖα γαλήνη
κι ἀπ' τ' αἰδημητριάτικο μυροβολᾶς τὸ νάμα.
Μὰ κι ὅταν πολεμόχαρος Βαρδάρης σὲ ταράζει
κι Ἄρη μακεδονίτικο ξυπνάει ἀπὸ τὴν Πέλλα,
κι ἀφρίζει σου τὰ κύματα, βρυχιέται στ' ἀκρογιάλια,
δὲν σοῦ θολώνει τὴ θωριά, γιατί μές τὴν καρδιά σου
ἀτάραχος κι ἀκύμαντος Ὀλυμπος λημεριάζει...

ΤΩΝ ΠΙΕΡΙΩΝ ΤΟ ΔΕΙΛΙ

Γῆ μου Μακεδονίτισσα, Μάνα ἀκριβή μου!
Ἄπ' ὅποια στράτα κι ἂν σὲ δῶ, γελᾷ τὸ πρόσωπό σου.
Σὰν σκαρφαλώνω στὰ βουνὰ τὰ μάτια μου θωροῦνε
Τοὺς κάμπους, τὰ ποτάμια σου, τῆς θάλασσας τὸν κόρφο
Κι ἀπ' τὸ δικό σου ἀνάσασμα τὰ στήθια μου μεθοῦνε.

Νεράϊδα μυριοπρόσωπη, τοῦ χρόνου ἡ κάθε μέρα
Γιὰ σένα τὰ πλουμῖδια τῆς κεντάει στὸν ἀργαλειό τῆς·
Σπαρτὰ κι ἀγριολούλουδα καὶ χιόνια καὶ λιακάδες,
Κοπάδια μακρομάσταρα συντροφικὰ κι ἀγρίμια,
Λεβεντονιούς σὰν σταυραῖτούς, σὰν πέρδικες νυφάδες...

Γλυκεῖα Μακεδονίτισσα γῆ μου ἀκριβή μου!
Χρόνια σὲ ζῶ μὰ ξάφνιασμα πρωτόγνωρο στὰ μάτια
Φαντάζεις κάποια ροδανγὴ γιὰ κάποιο δροσοδεῖλι
Σὰν τοῦτο 'δῶ π' ἀνιστορῶ στὴν κάψα τ' Ἀλωνάρι
Βαστώντας μὲς τὰ χέρια μου θαλασσινὸ κοχύλι·

Φεγγοβολοῦσα ντύνονταν, ἡ θάλασσα πορφύρα,
Χάνονταν μὲς τὰ νέφελα τ' Ὀλύμπου οἱ κορφάδες,
Κρόκος ὁ ἥλιος, ἀπαλὰ τὰ φύλλα του μαδοῦσαν
Καὶ στῶν Πιερίων τὰ ψηλὰ μὲ χέρια φτερωμένα
Οἱ Μοῦσες στήνανε χορὸ καὶ γλυκοτραγουδοῦσαν...

Ὦρα γλυκεῖα, τόση ὁμορφιὰ τὰ μάτια δὲν ξανάειδαν
οὔτ' ἄκουσα σὰν τῶν Μουσῶν μελίφωνο τραγούδι,
Τῶν Πιερίδων, πού γι' αὐτὲς μιλοῦν τὶς νύχτες τ' ἄστρα,
Τ' ἄγρια θεριὰ μερεῦουνε, λιγοθυμᾷ τὸ κῆμα
Κι ἀποξεχνοῦν ὀρθάνοιχτες τὶς πόρτες τους τὰ κάστρα...

Παραλία Κατερίνης 8/7/74

ΜΑΝΕΣ

Ξεφτέρωσαν και φύγανε τὰ νιόβγαλτα τ' ἀηδόνια,
Ἄραχλη κι ἄλαλη ξαπόμεινες, μικρὴ φωλιά,
Ἄστροπελέκι βάρεσε και ρήμαξαν τὰ κλώνια,
Τῆς δασομάνας τὴν καρδιὰ τὴν τρώει ἡ πυρκαγιά.

Παντέρμη Μάνα! Ἀνάστησες λεβεντονιούς, μελίτσι
Τὸ σπιτικό σου βούιζε, γιομάτη ἡ ἀγκαλιά,
Τριανταφυλλιά κι εὐώδιαζες σ' Ἀνατολὴ και Δύση,
Βρύση στὰ χεῖλια σου οἱ εὐχές, γιὰ βάσανα μιλιά.

Κι ὡς αὖξαινες τὶς γειτονιές, ἀπόμνησκες φτωχούλα,
Σπιγμὴ στὸ νοῦ δὲν ἔβανες ὁ χρόνος νὰ κυλήση,
Μὰ κύλησεν κι ἐπέταξαν, κι ἀπ' τὴν ξερὴ ραχούλα
Τοῦ κάκου κάποιο ἀκαρτερεῖς κοντά σου νὰ γυρίσει...

Φωλιές, σπιτάκια και σχολειά, καρδιές, βαθύσκια δάση,
Μάνες, κι οἱ μοῖρες κεραυνοί, δρολόπια και βαροῦν,
Μ' αὐτὲς δὲν γέρνουν κι ἀγκαλιὰ σφιχτοκρατοῦν τὴν πλάση,
Φαρμάκια πίνουν κι εὐλογοῦν, πονᾶνε και γεννοῦν...

ΘΑΜΥΡΗΣ

Στὸν ἴσκιό τοῦ μεγάλου ποιητῆ, τοῦ Ὀμήρου,
Πέρασες, Θάμυρη, σὰν τὸ ἀνίσκιο τ' ὄραμα τοῦ ὀνείρου...
Ὅπως μυρόβολες, νερόχαρες ἱτιές χαμοθωροῦσες
Ξάφνου ξεκρίνουν μικρὸ φύτρο πλατανίσιο γλυκογελοῦσες
Κι ὥς νὰ ψηλὴν ἀνάμεσά τους ἀγροικοῦν, τὸ καμαρώνουν,
Καὶ σὰν μανοῦλες τὰ κλαδιά τους ἀγκαλιές ἀνοιχταπλώνουν,
Μ' αὐτὸ θεριεύει καὶ τὶς ρίζες του βαθιὰ στὴ γῇ καρφώνει,
Πετάει κλαριὰ τρανόκλαρα στὸν ἥλιο καὶ πέρα ἱσκιώνει,
'Ανήλιες μνήσκουν οἱ ἱτιές καὶ ξεμακραίνουν, ἄλλοῦ φυτρώνουν
Κι ἀπόμονος πὰ στέκει ὁ θεριοπλάτανος, βράχια τὸν ζώνουν...
Ὅμοια κι ὁ Λίνος κι ὁ Μουσαῖος, ὁ Ὀρφέας, ὁ Πάμφως κι ἄλλοι
Παλιοὶ ποιητὲς ἀναμεριάσανε γιὰ νὰ περάσουν οἱ μεγάλοι.
Ὅμως δὲν χάθηκαν, στέκουν παρήμερα, κι ἔργο μεγάλο,
Χῶμα ἐτοιμάζουμε, θροφή τὰ φύλλα τους, γιὰ κάποιον ἄλλο...
Μὴν τὰ διπλώνεις, νιὲ ποιητή, τὰ μακροφτέρουγα,
Τὸν Θάμυρη θυμήσου,
Κι ἡ δάφνη γιὰ στεφάνια τὰ κλωνάρια της
πὼς τὰ 'χει, συλλογίσου...

ΤΟΥ ΑΪ·ΛΙΑ ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ

Βρόντησαν ξάφνιασμα τοῦ Ἀἰ Λιᾶ οἱ καμπάνες...
'Απόλυση τοῦ ξωκκλησιοῦ ἀπ' ὥρα καμωμένη
Κι ἀπόσβηναν ἀραδιαστὰ στὰ χάλκινα μανουάλια
Τὰ ὑστερνὰ μελισσοκέρια.
Πανηγυριῶτες στήνανε στ' ἀπόσκια χοροστάσια,
Στρώνονταν μοσχομύριστα γιορτιάτικα τραπέζια,
Λύρες, κλαρίνα, τύμπανα, κι ὁ κόσμος τραγουδοῦσαν,
Καὶ κεῖ στὰ βουνοπόδαρα τὸ πέλαγο πλαντοῦσε
Στ' ἀγκάλιασμα τοῦ Φοῖβου,
Κι ὁ ἁμαξολάτης Ἀἰ Λιᾶς, ὁ κορφογυρισμένος
Φραίνονταν ἡ καρδιά του·
Ὅλη ἡ Ἑλλάδα σπίτι του γιορτάζαν τ' ὄνομά του...

Βρόντησαν ξάφνιασμα τοῦ Ἀἰ Λιᾶ οἱ καμπάνες
Κι ὅλα μὲ μιᾷ στενάξανε... Ἀνάθεμα! Κατάρρα!
Κεριά, λαμπάδες γιόμισαν ξανὰ τὰ κεροστάσια,
Τὰ τραπεξοστρωσίματα, τὰ χοροστάσια πάψαν,
Βουβάθηκαν οἱ μουσικέες, οἱ λύρες, τὰ κλαρίνα,
Κι ἀπ' τὰ θαλασσοκλίναρα πετάχτηκεν ὁ Φοῖβος
Στὰ συννεφόςκεπα νὰ πάη τ' Ὀλύμπου τὰ λημέρια,
Κι ἡ θάλασσα φουρτούνιασεν, μ' ὀργῆς ἀφροῦς μανίζει...
'Αρχίνησεν τὸ μακελιὸ στὴ ματωμένη Κύπρο
Κι ἡ Γῆς τὴν ὄψη ἀπόστρεψε νὰ μὴ θωρῇ τοὺς Τούρκους,
Τὴ ντροπιασμένη φάρα...

20/7/74

ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ

Χρόνια καὶ χρόνια τὴν καρδιά συχνορωτοῦσα
ἀπὸ ποιᾶς γῆς τὴ μήτρα γεννημένη
μὲς τὸ κορμί μου μπήκε.
Ἐπὶ κρυσσεὶς πολλές, πολλές πατρίδες, οὐρανοθάλασσα,
Καράβι πολυπλάνητο ἡ ψυχὴ μου
κι ὅλο λιμάνια γύρευε. Τοῦ κάκου!
Ποῦθενὰ ν' ἀράξει δὲν βουλιόταν.
Δὲν ζήταγε γαλήνη.
Ποθοῦσε ἀμάχη, λεβεντιά, φλογαῖο χῶμα.
Καὶ νά! Τῆς Κύπρου τὸ νησί, τὸ μυρονήσι,
βωμὸς λουσιμένος μ' αἷμα,
μ' αἷμα κι ἰδρωτὰ καὶ φωτιὰ καὶ πόνο.
Πονάει ἡ Κύπρος καὶ γεννάει...
Ἑλληνομάνα Κύπρο!
Τὸ αἷμα σου μεταλαβιά καὶ κοινωνοῦνε
οἱ ἀντρεπωμένοι ὅλοι τῆς γῆς.
Τρέμουν οἱ σταυρωτοὶ μπροστὰ στὰ τάγματα
κολασμένες οἱ ψυχὲς τους π' ἀνοιξαν
μὲ χέρια μολεμένα.

Κούφιοι! Τὴν Ἀφροδίτη μόνο
στὴν ὄψη σου τὰ τυφλωμένα μάτια τους ξανοῖξαν.
Γιοὶ τῆς κλαμένης μοίρας,
ποτὲ δὲν τὸ ἔνωσαν
ποὺ αἰῶνες τώρα τὸ κορμί σου κατοικιά της
κι Ἀγιοβῆμα τὸ ἔχει καὶ θηκὰρι
τῆς Παναγιᾶς τῆς Κυπριώτισσας ἡ Χάρη...

Κύπρο, Μάνα, Μάνα καὶ Παναγιά μου,
ἄκου! Ἡ καρδιά μου πολεμάει,
δικός σου θέλει νὰ γενῶ στρατιώτης.
Μὴν τ' ἀρνηθῆς! Εἶμαι καὶ γὼ Κυπριώτης.

Αὐγουστος 1974

ΞΕΚΟΨΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ξανὰ στὴ γῇ κατέβηκε ὁ Ἀμνὸς
καὶ ντύθηκε τῆς Κύπρου τὸ κορμὶ
κι οἱ σταυρωτὲς ξανὰ
ἀκόνισαν μὲς τ' ἄνομα χαλκεῖα
καρφιά ὀλεθροφόρα.

Γιὰ τὸ προδοτικὸ φιλὶ
μαστορικὰ ἐτοιμάστηκεν ὁ Γιούδας
καὶ τὸ λεβέτι γιὰ τὰ χέρια τῶν Πιλάτων.

Ὅλα ἐτοιμάστηκαν
καθὼς καὶ τῶν δακρύων τὰ δοχεῖα
κι ὁ μέγας ἐπιτάφιος
σὰν πούν ταιριάζει σὲ «εἰρηνόφιλους» ἀνθρώπους
μὲ πᾶσα τάξη
νὰ κηδέψουν τῆς Εἰρήνης τὸ Θεό...

Ὅλα ἐτοιμάστηκαν,
κι ὁ ἐμπαιγμὸς νὰ λείψῃ δὲ γινόταν
γιὰ νὰ ᾿ναι ἡ παράσταση σὰν τότε,
ἔγκλημα τέλειο...

Καὶ τώρα,
πῶς ἄδειο βρέθηκεν τὸ μνήμα;
Πῶς τῆς ταφόπετρας ἐκύλησεν τὸ βάρος;
Καὶ πῶς νικήθηκεν ὁ Ἄδης;
Δὲν τὸ χωράει ὁ νοῦς τῶν σταυρωτήδων...
Θὰ ᾿γινε κάποιο λάθος!
Πρέπει τὸ δίκιο νὰ θαφτῇ πάσῃ θυσίᾳ
κι ἄνομους ἅς τοὺς ποῦνε.
Ποθοῦν μιὰ νίκη!

Ποιὰ συμφορὰ τοὺς μέλλεται νὰ πάθουν,
ἂν πέσουν ἔξω τούτῃ τὴ φορὰ...

Καὶ πέφτουν ἔξω!

Γιατὶ τῆς Κύπρου νὰ σταυρώσουν βουληθῆκαν
τὸ μυριόψυχο κορμί.
κι ἄστραψεν ὀργισμένο τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ...

Φτάνει!

Γιουδες καὶ Πιλάτοι καὶ Χαλκεῖς!

Φτάνει!

Ἀπόμακτρα τὰ ὀμπτασμένα νύχια σας!

Ξεκόψτε ἀπὸ τὴν Κύπρο!

5/9/74

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΑΝΑΤΟΛΗ	7
ΜΑΝΑ ΑΝΑΤΟΛΗ	8
ΣΤΩΝ ΚΟΜΗΝΗΝΩΝ ΤΗΝ ΠΟΛΗ	9
Ο ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ	10
ΣΜΥΡΝΗ	11
ΠΟΛΗ	12
ΚΥΠΡΟΣ	13
ΣΤΟΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ	14
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	15
ΜΕΘΩΝΗ	16
ΠΕΛΛΑ	17
ΒΕΡΜΙΟ	18
ΝΑΟΥΣΑ	19
ΑΡΑΠΙΤΣΑ	20
ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	21
Η ΖΑΦΕΙΡΑΚΑΙΝΑ	22
ΤΟ ΚΙΟΣΚΙ	23
ΒΕΡΟΙΑ	24
ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ	25
ΙΟΛΗ	26
ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	27
ΕΛΗΑ	28
Η ΦΛΑΜΟΥΡΙΑ	29
ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ	30
Η ΦΙΛΙΑ	31
ΘΥΜΗΣΗ	32
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ	33
Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΧΡΟΝΙΑ	34
ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ	35
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΝΙΑ	36
Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ	37
ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ	38
ΤΩΝ ΠΙΕΡΙΩΝ ΤΟ ΔΕΙΛΙ	39
ΜΑΝΕΣ	40
ΘΑΜΥΡΗΣ	41
ΤΟΥ ΑΪΔΙΑ ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ	42
ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ	43
ΞΕΚΩΨΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	44

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΞΕΣ
ΓΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας